

RAAP BELGIË – RAPPORT 1094

ARCHEOLOGIE NOTA

H2-installatie van Plug Power te Antwerpen
(Herwerking)

[DEEL II: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN]

Bureauonderzoek – 2024F295

[COLOFON]

[TITEL] Archeologienota H2-installatie van Plug Power te Antwerpen

Deel II: Programma van Maatregelen

[VERSIE] 20 juni 2024

[AUTEUR(S)] N. Heidebüchel

[PROJECTLEIDER] L. Ryckebusch

[RAAPPROJECT] ANPLUG01

[ERKEND ARCHEOLOOG] RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

[BEWAARPLAATS DOCUMENTATIE] RAAP België BV, Begoniastraat 13, 9810 Eke

[BEVOEGD GEZAG] Agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BV
Begoniastraat 13
9810 Eke
Telefoon 09/311 56 20
E-mail: raap@raap.be
Website: www.raap.be

© RAAP België BV, 2024

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

[DOOR VERGUNNINGVERLENER IN DE VERGUNNING OP TE NEMEN VOORWAARDEN]

Er dient geen aanvullend archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Het volledige terrein wordt vrijgegeven.

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave.....	3
1 Inleiding	4
1.1 Administratieve gegevens	4
1.2 Samenvatting van het vooronderzoek	5
2 Gemotiveerd advies.....	6
2.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	6
2.2 De aan-/afwezigheid van een archeologische site	6
2.3 Impactbepaling.....	6
3 Programma van maatregelen – geen vervolg	7
4 Bibliografie	8

1 INLEIDING

Dit programma van maatregelen is het tweede onderdeel van de archeologienota die door RAAP België werd opgesteld in het kader van het opmaken van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen in het plangebied H2-installatie van Plug Power (Antwerpen). Dit document bevat de adviezen en/of maatregelen die werden opgesteld op basis van het tot nu toe uitgevoerde archeologische vooronderzoek (bureauonderzoek, beschreven in het bijgaande eerste deel: verslag van resultaten).

Er wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd. De redenering die aan de basis ligt voor dit advies wordt in het hoofdstuk 'Gemotiveerd advies' uiteengezet. De verdere maatregelen die aan dit advies zijn gekoppeld worden toegelicht in het programma van maatregelen in het daar op volgende hoofdstuk.

1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Tabel 1. Administratieve gegevens.

Projectcodes agentschap Onroerend Erfgoed ¹ : - Projectcode bureauonderzoek	2024F295		
Onderzoekskader	Opstellen van een archeologienota voor de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen		
Erkend archeoloog	RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)		
Naam plangebied	H2-installatie van Plug Power		
Adres	Noorderlaan		
Deelgemeente/gemeente	Antwerpen		
Provincie	Antwerpen		
Kadastrale gegevens	Antwerpen, Afdeling 16, sectie C, perceel 0340/00C002		
Oppervlakte betrokken percelen	865.127 m ²		
Oppervlakte plangebied	114.346 m ²		
Oppervlakte geplande bodemingrepen	63.941,5 m ²		
Bounding box in Lambert-coördinaten:	zuidwest: noordoost:	X: 149295 X: 149843	Y: 219396 Y: 219672

¹ Voor elke fase van vooronderzoek is een projectcode bekomen bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Deze projectcode is op alle documenten van het vooronderzoek, registratie, verpakking van vondstenmateriaal en verpakking van stalen aangebracht.

1.2 SAMENVATTING VAN HET VOORONDERZOEK

RAAP België voerde een archeologisch vooronderzoek uit in het plangebied H2-installatie van Plug Power te Antwerpen. Dit gebeurde in functie van het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen. Het archeologisch vooronderzoek heeft tot doel na te gaan of er kans is op de aanwezigheid van waardevolle archeologische resten. Er zijn gegevens verzameld over de aardkundige, archeologische en historische context van het plangebied. Op basis daarvan is een archeologische verwachting opgesteld en is er nagegaan wat de invloed is van de werken op het archeologisch erfgoed. Deze onderzoekstappen hebben geleid tot een advies.

Het plangebied situeert zich ter hoogte van de Noorderlaan en het Churchill dok te Antwerpen. Tot voor kort bevond zich hier de voormalige fabriek van General Motors (Opel). In het kader van de ontwikkeling van de terreinen werden er reeds twee archeologisch onderzoekstrajecten opgestart. Het eerste werd gevoerd in 2019-2020 en bestond uit een bureauonderzoek naar aanleiding van de sloop van de fabrieksgebouwen, een proefsleuvenonderzoek en een archeologische opgraving. Het tweede archeologisch onderzoekstraject bestond uit een nieuwe archeologienota naar aanleiding van de ophoging van de 'prioritaire zone', het westelijke deel van het toenmalige plangebied (toen heette dit 'Churchill Industrialzone'). Het huidige plangebied is kleiner dan en ligt geheel binnen het toenmalige plangebied.

Beide onderzoekstrajecten toonden aan dat het Polderdorp Oorderen ter hoogte van het plangebied lag. Het dorp kende haar oorsprong in de loop van de 12de eeuw, bij de indijking van de noordelijke polders te Antwerpen. Het kent een zeer turbulente geschiedenis en is vaak geteisterd door intentionele en niet-intentionele overstromingen. Van dit vol middeleeuws dorp zijn er tijdens de verschillende invasieve onderzoeken geen sporen teruggevonden. Het merendeel van de sporen die tijdens het proefsleuvenonderzoek en de opgraving aan het licht kwamen dateren uit de late middeleeuwen tot nieuwste tijd. In het midden van de 20^e-eeuw moest het dorp wijken voor de uitbreidende haven van Antwerpen. Het dorp werd gesloopt en vervolgens gemiddeld 120 tot 540 cm opgespoten. In 2021 werd de zogenaamd prioritaire zone – de westelijke helft en dus overlappend met het huidige plangebied – met 115 cm bijkomend opgehoogd. Het huidige maaiveld zou zich momenteel op ca 8,70 m +TAW bevinden, wat neerkomt op een gemiddelde ophoging van 6,70 m. De effectieve dikte van het ophogingspakket binnen de contouren van het plangebied bedraagt ca. 1,80 m in het westen tot 4,45 m in het oosten.

Er geldt een hogere verwachting voor de late middeleeuwen tot nieuwste tijd in het noordwestelijke deel van het plangebied. In het uiterste zuidoosten worden er resten van een 20e-eeuwse straat en de batterij van Oorderen uit 1942 verwacht. Voor de overige delen geldt eerder een lage verwachting voor het aantreffen van sporen uit de metaaltijden tot nieuwste tijd. Binnen de GGA's hebben de gevoerde vooronderzoeken uitgewezen dat er geen vindplaatsen voor jager-verzamelaars aanwezig zijn. Daarbuiten kan de aanwezigheid van steentijdartefactensites niet uitgesloten worden, maar er wordt eveneens uitgegaan van een lage verwachting.

Op basis van de voorgaande onderzoeken en de ophogingshistoriek, kan geconcludeerd worden dat enkel de geplande funderingspalen van 16 m diep het potentieel aanwezige archeologische vlak zullen verstoren. De *Process return water collection* pit die een verstoring van ca. 5m met zich meebrengt bevindt zich in een Gebied Geen Archeologie. De overige geplande ingrepen, gelegen buiten de GGA's blijven ruim binnen de dikte van het ophogingspakket (1,80 tot 4,45 m). Daar de kenniswinst van verder onderzoek niet opweegt tegen de kosten en de paalfunderingen een beperkte verstoring teweegbrengt. Daarom wordt er geen verder onderzoek geadviseerd in het kader van dit dossier.

2 GEMOTIVEERD ADVIES

In dit hoofdstuk voorafgaand aan het feitelijk programma van maatregelen (al dan niet bestaande uit meerdere onderdelen) wordt duidelijk gemaakt waarom er op basis van het archeologische vooronderzoek al dan niet aanvullend archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd in het kader van het dossier waar deze archeologienota deel van uitmaakt.

2.1 DE VOLLEDIGHEID VAN HET UITGEVOERDE VOORONDERZOEK

Op basis van de in het verslag van resultaten beschreven delen van het archeologische vooronderzoek kan een gegronde uitspraak worden gedaan over de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed. Er is op basis hiervan een archeologische verwachting opgesteld en de afweging voor de noodzaak tot verder vooronderzoek heeft een voldoende gefundeerde conclusie opgeleverd. Er kon tenslotte in voldoende mate een besluit worden genomen over de impact van alle geplande werken op eventueel aanwezige archeologische resten. Het uitgevoerde vooronderzoek is daarom in volledigheid uitgevoerd.

2.2 DE AAN-/AFWEZIGHEID VAN EEN ARCHEOLOGISCHE SITE

In een groot deel van het plangebied werd er reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het betreft een vooronderzoek en een opgraving naar restanten van het middeleeuws polderdorp Oorderen. Thans worden deze zones aangeduid al GGA's in het CAI (ID's 148513 en 127467). Van dit vol middeleeuws dorp zijn er tijdens de verschillende invasieve onderzoeken geen sporen teruggevonden. Het merendeel van de sporen die tijdens het proefsleuvenonderzoek en de opgraving aan het licht kwamen dateren uit de late middeleeuwen tot nieuwste tijd. In het midden van de 20^e-eeuw moest het dorp wijken voor de uitbreidende haven van Antwerpen. Het dorp werd gesloopt en vervolgens gemiddeld 120 tot 540 cm opgespoten. In 2021 werd de zogenaamd prioritaire zone – de westelijke helft en dus overlappend met het huidige plangebied – met 115 cm bijkomend opgehoogd. Het huidige maaiveld zou zich momenteel op ca 8,70 m +TAW bevinden, wat neerkomt op een gemiddelde ophoging van 6,70 m. De effectieve dikte van het ophogingspakket binnen de contouren van het plangebied bedraagt ca. 1,80 m in het westen tot 4,45 m in het oosten.

Restanten uit oudere perioden werden niet vastgesteld in dit onderzoek en dus kan gesteld worden dat de trefkans voor sporen vanaf de steentijd tot en met de volle middeleeuwen eerder laag is.

2.3 IMPACTBEPALING

Zoals gesteld bevindt er zich over het volledige plangebied een ophoging van ca. 1,80 tot 4,45 m; het merendeel van de geplande bodemingrepen reiken niet dieper dan dit ophogingspakket, enkel de *Process return water collection* pit gaat 5 m diep en de paalfunderingen hebben een maximale diepte van 16 m. Daar de *Process return water collection* pit binnen de GGA's valt, heeft dit geen invloed op eventuele archeologische resten. Enkel de paalfunderingen kunnen het potentieel aanwezige archeologische vlak dus verstoren. Gezien de palen in de bodem geschroefd of geheid zullen worden zal de verstoring van de oorspronkelijke bodem uiterst beperkt blijven. Dit in combinatie met de eerder lage trefkans voor sporen vanaf de steentijden tot en met de volle middeleeuwen en de aard van de sporen daterend uit de late middeleeuwen en 20ste eeuw leidt tot een negatieve kosten-batenanalyse. De kenniswinst weegt namelijk niet op tegen de prijs van verder vooronderzoek. Er wordt daarom geen verder onderzoek geadviseerd in kader van de vooropgestelde werkzaamheden.

3 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN – GEEN VERVOLG

Er wordt **geen aanvullend archeologisch onderzoek geadviseerd** in het kader van deze archeologienota en de bijbehorende vergunningsaanvraag.

Wel blijft de meldingsplicht gelden bij toevalsvondsten (ofwel de vondst van een roerend of onroerend goed met archeologische erfgoedwaarde, zoals deze omschreven wordt in Artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013). Dit geldt voor vondsten gedaan buiten de context van archeologisch vooronderzoek, archeologische opgravingen, of gebruik van een metaaldetector.²

² Procedure: een archeologische toevalsvondst dient binnen drie dagen gemeld te worden aan het agentschap Onroerend Erfgoed, waarbij de vondst en haar vindplaats beschermd worden tot tien dagen na het vinden. De melding kan gemaakt worden via de website: <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/vondstmeldingen/toevalsvondsten/formulier>.

4 BIBLIOGRAFIE

GERAADPLEEGD KAARTMATERIAAL:

AGIV (2021) ORTHOFOTOMOZAÏEK, MIDDENSCHALIG, WINTEROPNAMEN, KLEUR, MEEST RECENT, VLAANDEREN. 2020.03. AGENTSCHAP INFORMATIE VLAANDEREN. BESCHIKBAAR OP: [HTTP://WWW.GEOPUNT.BE](http://www.geopunt.be).

AGIV (2023) AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: GROOTSCHALIG REFERENTIEBESTAND (GRB). BESCHIKBAAR OP: [HTTP://WWW.GEOPUNT.BE/CATALOGUS/DATASETFOlder/7c823055-7bbf-4d62-b55e-f85c30d53162](http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/7c823055-7bbf-4d62-b55e-f85c30d53162).

OVERIGE BRONNEN:

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED (2019) CODE VAN GOEDE PRAKTIJK VOOR DE UITVOERING VAN EN RAPPORTERING OVER ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK EN ARCHEOLOGISCHE OPGRAVINGEN EN HET GEBRUIK VAN METAALDETECTOREN (VERSIE 4.0). VLAAMSE OVERHEID.